
„Pomíjivost, samá pomíjivost,“ praví biblický Kazatel... Edvard (často také Eduard) Fastr patřil k významným osobnostem lounské kultury. Ačkoli zemřel před necelým půlstoletím, zanechav za sebou syna a tři dcery s rodinami, soustavnější informace o jeho osudech se mi scházely z mnoha zdrojů jen zvolna a torzovitě. Četl jsem jen pár jeho dopisů. Z nich jsem si vypůjčil záhlaví do titulu. Vydejme se tedy na cestu po mapě Fastrova přebohatého života.

UMĚLECKÉ NAKLADATELSTVÍ – MAPOVÝ ATELIÉR

EDVARD FASTR

Louny – Praha
(náčrt vydavatelského portréту)

Začátky

Životopisnou skládačku otevřeme v časopise Knihkupec a nakladatel, kde v roce 1937 vychází s gustem psané blahopřání Edv. Fastrovi k šedesátinám (narodil se 6. 12. 1877). Dozvídáme se tu, že jubilanť přišel na svět v oslošachteckém mlýně na Vrchlici u Kutné Hory. Tři roky měšťanky absolvoval v Jindřichově Hradci, kde byla jeho teta učitelkou. V letech 1891-1896 se učí knihářem, pak sazečem v knihtiskárně a knihkupectví kutnohorského Karla Šolce. Po absolvování obchodní školy se stává korektorem a posléze účetním faktorem u firmy Leschinger v Praze (do 20. prosince 1903). Mnohotvárná praxe se bude hodit...

V Jaroměři

V prosinci 1903 kupuje v Jaroměři od Otakara Juliše knihkupectví, „kde nebylo jediné knihy, takže do výkladní skříně musel dát vlastní knihovnu“... Tržba prvního dne prý činila 19 krejcarů. V prvním působišti se v roce 1908 podílí na vydání půvabné knížky se stylovou secesní obálkou. Dočteme se na ní: „Pramen moderních ornamentů na základě geometrickém. Příručka ornamentálních motivů od architekta Václava Jeřábka, c. k. skut. učitele Státní školy řemeslnické v Jaroměři. Nákladem Městského muzea. V komisi knihkupectví Edvarda Fastra. Tiskem Václ. Nejedlého.“

Fastrovo působení v první štaci stručně připomíná v Jaroměřských novinách (1995, č. 11) Jiří Uhlíř. Informuje mj. o dvou vydáních „Fastrova ilustrovaného průvodce po Českém severovýchodě“ (tisk z roku 1911). Zmiňuje též třibarevný Plán král. věnného města Jaroměře, který byl dílem profesora c. k. průmyslové školy Adolfa Řeháka. Týž autor připravil Mapu okolí Jaroměře a Dvora Králové nad Labem. Ve sbírce Eduarda Paseky se uchovávají též první Fastrovy pohlednice: Škola a sokolovna, Hotel Pretoria a rozmarná Jaroměř dne 18. května 1910 při srážce s kometou.

Další Fastrovu pohlednici zveřejňuje Jiří Uhlíř v článku Z historie aviatiky na Jaroměřsku (Jaroměřské noviny č. 2, 1898). Je zde zachycen „vzlet aeroplanu inž. Kašpara z Pardubic v Josefově“. Na počátku velkolepé akce, kterou 24. června 1910 navštívilo na dvacet tisíc lidí, byl i Edvard Fastr, jenž byl iniciativním členem místního Klubu českých turistů. Přes nepříznivé povětrnostní podmínky odvážný pilot vzletl. Uhlíř, zřejmě s využitím dobových pramenů, píše: „Vítr stále nemá slítování, s neutuchající sveřepostí bije do křídel. Nicméně statečný pilot vystoupá se svým strojem, který dokonale ovládá, do výše asi 70–80 m. Obletí cvičiště jednou a pokračuje středem letiště do druhé dráhy. Pohled zespoda, ukazující celé rozpětí křídel monoplánu, který nad středem

letiště je asi nejvýše, působí nádherně a vyvolává znovu bouři pochvaly. Ing. Kašpar opět zaleť ke Starému Plesu, kde se obrací do dlouhé strany a opětovnou obrátkou u Jasenné se vrací a přistává po letu, který trval čtyři minuty a 50 vteřin. Obecenstvo zahrnuje aviatika spontánním potleskem za jeho znamenitý výkon. Ing. Kašpar stěhuje si přátelům na prudký vítr, jež vyžadoval veškeré fyzické napětí sil, a na zapadající slunce, jež místy ho oslepovalo a ztěžovalo prostorovou orientaci.

Veřejná produkce je skončena, obecenstvo uspokojeno se vrací v jediném slitém davu, v němž jen námahou se prodírají povozy, kočáry, automobily. Lidé živě rokují o krásné podívané. Vždyť byli svědky prvního vzletu člověka na Jaroměřsku.“

Ještě připomeňme jedno podstatné osobní datum – 16. 8. 1904 si Fastr bere za ženu Annu Kubištovou.

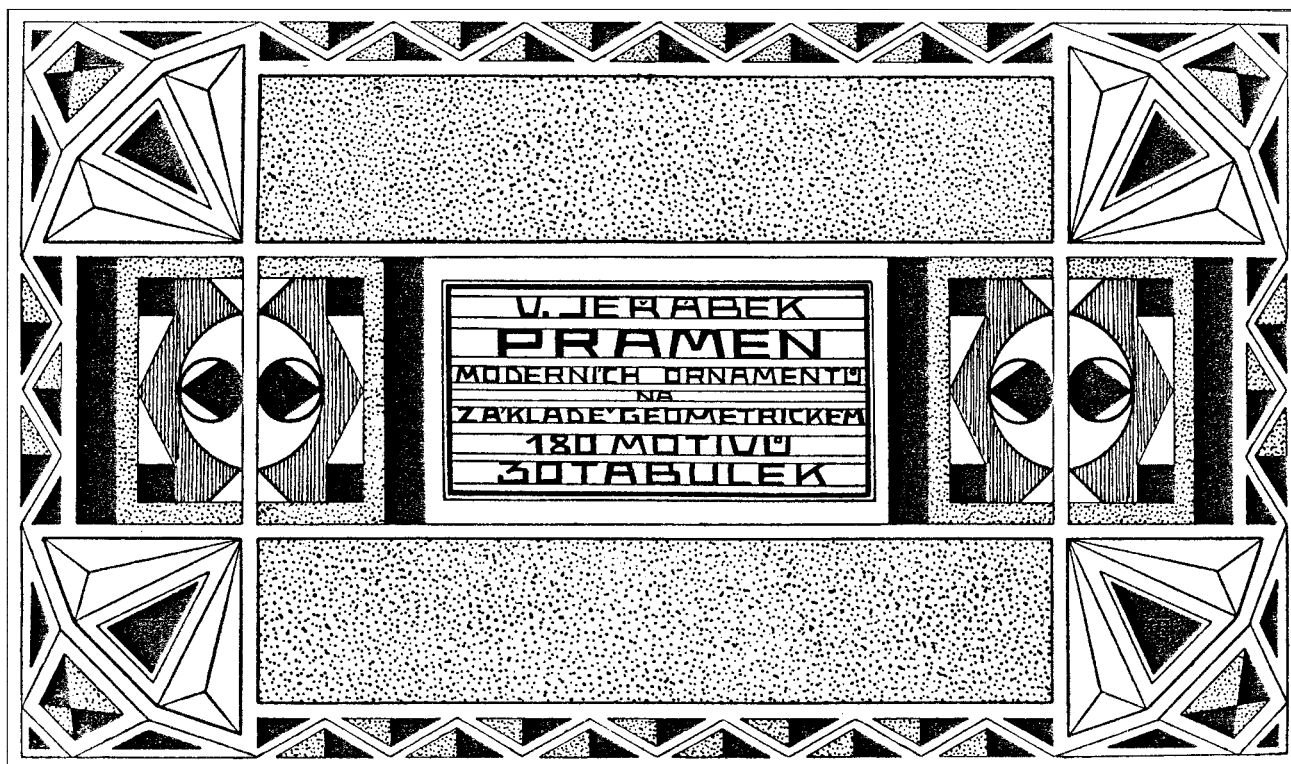
V Jilemnici

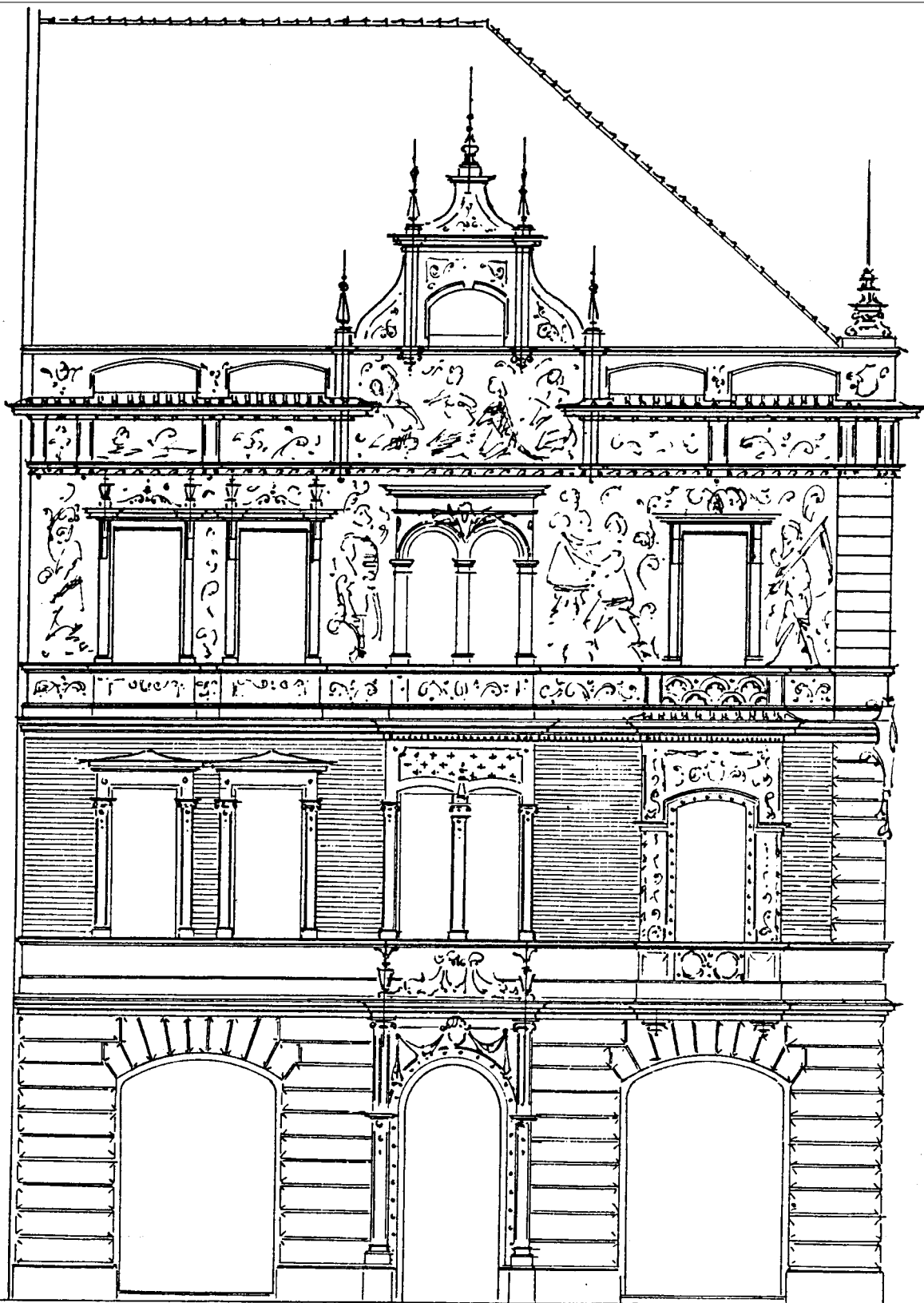
Nevíme, proč podnikavý knihkupec prodává v roce 1911 dobře zavedený obchod Aloisu Šmahelovi a odchází do Jilemnice. Zde záhadně mizí majitel tiskárny Alois Neubert. Jeho závod kupuje v dražbě tamní Občanská záložna a pronajímá ji Fastrovi. Žižka uvádí: „V krámě holé zdi, v tiskárně hromádky liter a dva tiskařské stroje, spravované provazy. Krušná práce, nesnáze se znovuzřížením tiskárny a knihkupectví a shánění zákazníků podlomilo mu nervy.“ – I v tomto působišti Fastr pokračuje ve vydavatelské činnosti. Nápádité řešení obálky mají „Bucharovy výlety do Krkonoš v barvách a nejnovějším rozhledem se Sněžky. V Jilemnici vydala Severočeská knih-tiskárna, knihkupectví a nakladatelství Edv. Fastra“. Dalším titulem jsou „Krkonoš z pouťi a jiné povídky z horního Pojizeří“ a Lyžařská a turistická mapa Krkonoš.

Aleš Zach připomíná i umělecké pohlednice (Orlické hory, Krkonoše, Babiččino údolí, Betlém).

V Lounech

V roce 1912 prodává Fastr jilemnický majetek bratřím Baumgartnerům. Nedlouho se zotavuje v Domažlicích. Dvacátého září téhož roku je Fastrovi udělena v Lounech koncese papírnická, jež umožňovala také prodej knih a vydavatelskou činnost. Přebírá zde silně zadlužené knihkupectví Otomara J. Bukače, které sídlilo v rohovém domě naproti Dívčím školám projektovaném v r. 1896 Kamilem Hil-

Architekt Kamil Holbert
Statel.

V Lounech dne 29. července 1896.

Edmund Gashy

Výběr pohlednic Loun vydaných Edvardem Fastrem

bertem. Papírnickou filiálku zřídil v Poděbradově ulici v 636 (též Hilbertův projekt). Sotva se knihkupec v Lounech zabydlí, začíná první světová válka. I on je nucen narukovat. Vojenský mundur sundává až v listopadu 1918.

Starostou

Brzy po válce vstupuje Fastr do obecní politiky. V roce 1919 se stává členem obecního zastupitelstva. Působí v něm až do roku 1932. V roce 1922 je po rezignaci Josefa Fouska zvolen starostou. (Volba proběhla 2. května.) Už v říjnu 1923 však Fastr na starostenství rezignuje. V záznamech městské rady z tohoto krátkého období nalezneme pouze kratičký Fastrův projev věnovaný úmrtí ženy T. G. Masaryka Charlotty.

Mapy

V roce 1929 předává Fastr koncesi Václavu Chloubovi a věnuje se plně nakladatelskému podnikání. Nejdříve v Lounech, poté v Praze. Jako činný turista si uvědomuje, že na trhu chybí pestřejší sortiment kartografických pomůcek. Navazuje na své předchozí vydavatelské počiny, tentokrát ovšem koncepčně a velkoryse. Vytváří si v celé republice tým spolupracovníků, kteří pro něj zpracovávají tituly do mapových řad (turistické mapy, speciálky okresů).

V jednom z nakladatelských letáků se píše: „Tisíce silnic naší vlasti se všemi krásnými rozhledy, zrádnými zákrutami, stoupáními a spády mají Fastrovy mapy pro automobilisty, motoristy a cyklisty.“ Leták mj. uvádí tituly: Distanční a přehledná silniční mapa ČSR, Přehledná silniční a železniční mapa ČSR, Národopisná mapa Čech, Čechy, Země Moravskoslezská, Slovensko a Podkarpatská Rus, Fastrův obrázkový plán a průvodce Prahou (i v jazykových mutacích), Fastrův plán Velké Prahy, Fastrovy automapy v osmi listech (až příliší přepěchované údaje).

Některé mapy, které se mi dostaly do ruky, jsou výtvarnými skvosty. Patří k nim třeba Fastrůva turistická mapa Šumavy, Vyškovský kraj, Přerovský okres, Politický a školní atlas moravskoslezský, Českomoravská vysočina, Správní okres slánský... Co mapa – to jiné grafické ztvárnění...

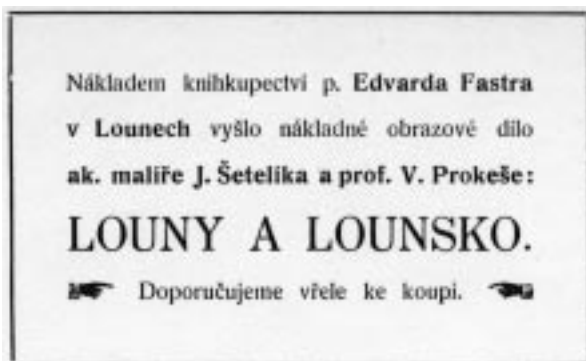
Vzácností je dnes mapa České středohoří a Krušnohoří. Je zde detailně zachyceno, krom severní části Župy lounské, celé zmizelé Mos-tecko; zaznamenány jsou tu kapličky, sochy,

rozcestní kříže či stromy s obrázkem. Velikost některých údajů je ovšem na hraně čitelnosti. Škoda, že k nejméně zdařilým mapám patří nepřehledná Střední část Župy lounské, zachycená Karlem Novým.

Monografie měst

Znameníťm záměrem byla edice „Fastrovy monografie českých měst“. Vyšly zde tři výpravné publikace, k nimž se dodnes zájemci o historii hojně vrací. Všechny tři publikace spojuje kromě vydavatele tehdy proslulý malíř Jaroslav Šetelík (1881-1955). Věnoval se téměř systematicky krásám Prahy a starobylých českých měst. V roce 1915 vychází „Královské horní město Kutná Hora, sídlo umění. Album fotografií, akvarelů a kreseb Jaroslava Šetelíka“. Autorem textu byl Alois Till. Na obálce je uvedeno pouze Kutná Hora.

U druhého svazku se zastavme podrobněji. V katalozích knihoven ho můžeme nalézt též na několika místech. Na obálce, již dominuje kresba Žatecké brány, najdeme název Louny a Lounsko. Titulní list ale zní odlišně: „Královské město Louny. Kresby a akvarely Jaroslava Šetelíka.

Text Vojtěcha Prokše. V Lounech. Nakladatel Edvard Fastr, knihkupec.“ V knize nenajdeme datum vydání. To první bylo vytisknuto v roce 1922, další o deset let později. Šetelíkovy originály vznikaly již před válkou, příprava knihy

byla ovšem přerušena. Barevné i černobílé ilustrace vycházejí též v podobě pohlednicových cyklů.

Profesor Prokeš se podrobně prochází lounskou historií, zmapuje i okolí města, zmíní se o přírodě a geologických podmínkách. Mistr Šetelík pak obdivně shlíží z věže chrámu sv. Mikuláše, zachycuje Daliborku a další městské scenérie a pamětihodnosti. Dívá se na město jako okouzlený kronikář, neodchyluje se od reality, spíše ji prosvětluje, zvládá... Tomuto tisku neřeknou lounští znalci historie jinak než „Šetelík“...

Třetí monografií, nejméně známou, je titul Domažlice a Chodsko. Textovou část připravil romanopisec Jan Vrba. Vedle J. Šetelíka ji výtvarně doprovodil Václav Malý. Kniha vyšla s Janem Sladkým Kozinou na obálce v roce 1926.

Ve Fastrůvě bibliografii se v roce 1922 mihne letáček Jana Niče Co navštívím a čeho si všimnu v Lounech. Knihkupec vydává i půvabné pohlednice s lounskými motivy. Sběratelsky vzácná je např. Vzduchoplavba v Lounech za sto let. Nad inundačním mostem pluje hejno vznášedel.

Knížky pro děti

Jako nakladatel se Fastr specializuje nejen na mapy. Stává se i předním vydavatelem literatury pro děti a mládež. Komerčně úspěšným titulem byli jistě Karafiátovi Broučci vycházející v mnoha vydáních. Na jejich výzdobě se podíleli Josef Wenig, Aloisie Halaburtová (rodačka z Peruče) a Marie Fischerová-Kvěčková. Ta se stává nejčastější ilustrátorkou pohádkových knížek. Tato autorka je v meziválečném období neobyčejně populární. Její baculaté postavičky dětí jsou zbožňovány. I dnes jsou knížky s jejími obrázky hojně vyhledávány sběrateli. Úroveň tvorby Fischerové-Kvěčkové, která pro Fastru upravuje na tři desítky knížek, je až dramaticky proměnlivá. Mistrovsky ovládala kresbu ornamentů, dařily se jí i květinové motivy. Postavy obléká do bohatě řasených krojů, holčičky – samá krajka. Lidské tváře jsou ale stereotypně bezvýrazné, jakoby rozteklé,

Pan král Cyrila Boudy

Babička (il. Marie Fischerová-Kvěčková)

velmi často je zdobí zvednutý nosík... Andělíčkovská baculatost působí mnohdy odpudivě. V leporelu K Ježíškovi potkáme např. tři krále, kteří vypadají jako opilí trotláci... Mezinárodní uznání si ovšem vysloužila knížka Leontýny Mašínové *Od svítání do šera* tištěná v Průmyslové tiskárně pod dohledem Methoda Kalába. Výrazným počinem je i *Fastrovo vydání Babičky* s ilustracemi Kvěčkové.

Další desítky dětských knih tvoří pestrá autorská směsice. Snad nejvíc mne zaujaly ilustrace Karla Svolinského v knížkách *Násobilce* v malé chvílce a *O cvrčkovi Tuláku*. Jednoduché, veselé, mistrně provedené. Mezi ilustrátory se objeví i Cyril Bouda (*Staré pověsti a legendy, Chodské pohádky*). Celý cyklus *Jarabáčkových příběhů* a pohádek doprovází kouzelné obrázky klasika ilustrace pro děti Artuše Scheinera. Jeden z těchto pohádkových souborů uzavírá doslov Edvarda Fastra, který je podepsán jako „přítel nakladatel“.

Když jste dočty pohádky své, děti,
vzpomeňte na Jarabáčka šotka.
Náhodou až někdo z vás ho potká,
Můžete mu tohle povědět:

„Jarabáčku, neposedný hošku,
děkujem ti za pohádky milé,
užily jsme při nich krásné chvíle,
měl jsi jich však přidat ještě trošku!

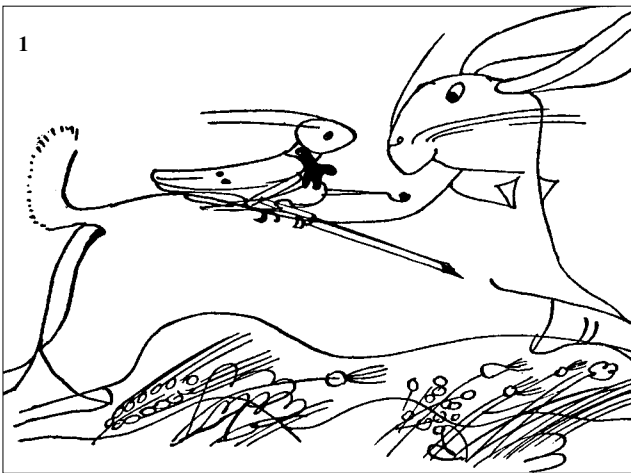
Z obrázků jsme také měly radost,
vyříd' za ně mistru Scheinerovi
pozdravení srdečnými slovy.
Víš, že pestré barvičky chce mladost.

Na ty krále, víly, čaroděje,
vodníky a princezny a skřítky
vzpomínati budem bez pobídky,
bavily nás velmi jejich děje.“

Jarabáček, děťtí přítelíček,
usměje se na vás jistě sladce,
řekne vám, že též jste ve pohádce,
dokud kvetou růže vašich líček!

Loučení

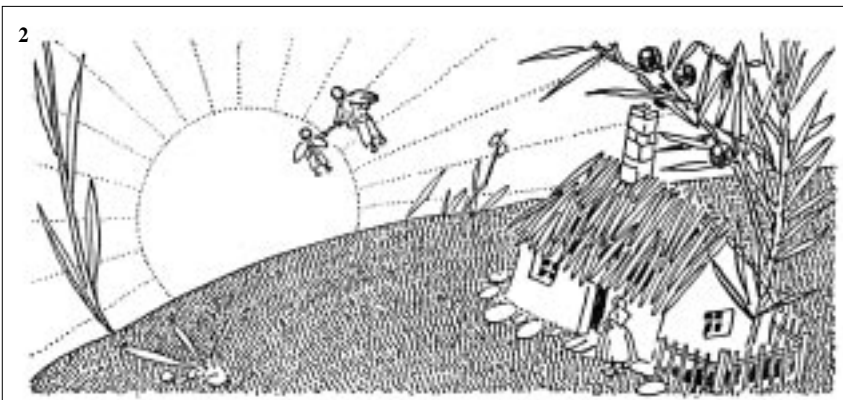
Fastrovo agilní podnikání se uzavírá brzy po roce 1948. Nedokončena zůstala například obsáhlá publikace o ruzích ilustrovaná Otou Ušákem. Podnikavý knihkupec a nakladatel umírá 24. 2. 1955 po těžkém zranění. Spadl ze štaflí, když ukládal knihy do vysokých polic soukromé knihovny. Z té se uchovalo pouze torzo. Všechny Fastrové tisky nevlastní ani Národní knihovna (má jich 189). V jejím katalogu najdeme i Prozatímní seznam knih a publikací nakladatelství Edvarda Fastra vydaný 1. září 1941. Tento leták se ale nepodařilo najít... Uchovala se ovšem řeč na rozloučenou, kterou L. K. Žižka uzavřel slovy: „Nechť tam, na oné straně, tento plachý pták života zatím odpočine ve věčném míru po díle dobře konaném.“ Ivo Markvart

21. 8. 1941

Rozptýlené informace o Edvardu Fastrovi mi pomáhali shánět Aleš Zach, Libuše a Josef Palečkovi, Jelena Látalová, Antonín Hlušík, Jiří Laněk, Jiří Uhlíř a Vladimír Sedláček. I. Markvart

Vydalo nakladatelství FABIO ve spolupráci s OS Knihovna třetího tisíciletí jako separátní otisk z REGIZu roč. 2003, který najdete kompletní na www.vejrz.cz

1/ Ilustrace Karla Svolinského ke knížce O cvrčkovi Tuláku; 2/ Broučci Josefa Weniga; 3/ Násobilce v malé chvílce (il. Karel Svolinský); 4) Broučci Aloisie Halaburtové.